

WORKING PAPER č. 14/2006

Vývoj korupce v ČR v období transformace

Tomáš Otáhal

Červen 2006

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111

Abstract:

The aim of the paper is to describe corruption situation and its trends in Czech Republic during the transformation period. In the first part, the author analyzes situation of eighties in context of corruption to understand the incipient state. The second section is dedicated to representative empirical corruption indicators. In the third part, there is introduced political corruption and selected political affairs. The last section contains conclusions.

Abstrakt:

Cílem textu je popis korupční situace a vývoje korupce v České republice během transformace. První kapitolu věnujeme stručné analýze korupčního stavu před rokem 1989. V druhé části prezentujeme vybrané empirické ukazatele. Třetí kapitolu jsme zaměřili na korupci politickou, kterou dokládáme vybranými korupčními kauzami. V závěru jsou rekapitulovány poznatky vyplývající z jednotlivých částí textu.

Recenzoval:
prof. Ing. Antonín Slaný, CSc.

ÚVOD

Konkurenceschopnost českého hospodářství odráží dlouhodobou schopnost růstu ekonomiky. Ten je determinován vícero faktory, které jsou zde klasifikovány do čtyř základních skupin. Institucionální aspekty, mikroekonomické prostředí, hospodářské politiky s makroekonomickými trendy a vnější faktory. Otázka, jak zajistit bohatství národů byla v centru pozornosti již samotných zakladatelů ekonomie, přesto se institucionální ekonomie vrací ke zkoumání předpokladů, které nejenom umožňují efektivnější koordinaci ekonomických aktivit v hospodářství, ale také podněcují smysluplný ekonomický růst. Ekonomové se dokáží shodnout na tom, že racionálnímu institucionálnímu rámci je třeba věnovat pozornost (Coase, 1960), neboť posouvá hranici výrobních možností ekonomiky.

Ve spojitosti s institucionálními podmínkami ekonomiky rozeznáváme aspekty, které mohou poukazovat na jejich nežádoucí fungování. Mezinárodní organizace jakými jsou Mezinárodní měnový fond (Mauro, 1997; Tanzi, Davoodi, 1998), Světová banka (WB, 2000) nebo Transparency International (TI, 2000) považují za jeden z takových indikátorů neefektivního fungování institucí korupci. Odborníci zabývající se tímto fenoménem poukazují na vážné negativní důsledky korupčních praktik a mohou proto mít oprávněné důvody. Korupční institucionální prostředí podněcuje podnikatele ke spotřebě zdrojů tak, že nejsou využívány produktivním způsobem, neboť se nepodílí na výrobě statků, které by přinášeli lidem užitek (Bhagwati, 1982). Netransparentní korupční prostředí odrazuje podnikatele od investic a od vyhledávání podnikatelských příležitostí (Mauro, 1995). Korupční rent seekingové aktivity mohou vést ke společensky nežádoucí alokaci vzácných zdrojů, k mrhání lidským kapitálem nebo se promítají v neefektivních formálních institucích záměrně vytvářených zkorumpovanými představiteli veřejného sektoru (Kruger, 1967; Tullock, 1987, Shleifer and Vishney, 1993).

Cílem tohoto textu je zmapovat vývoj korupce v České republice v období transformace. Stručná analýza korupční situace v době normalizace, vysvětlená v první kapitole, nám umožní pochopit výchozí stav. Popis korupčního vývoje v ČR v druhé kapitole vychází z vybraných empirických průzkumů, které mohou mít omezenou vypovídací hodnotu. V kapitole třetí se pokusíme nastínit transformační realitu s pomocí vybraných kauz, které dokládají, že se korupce týká nejen níže postaveného úřednictva, ale také nejvyšších politických představitelů. V závěru budou rekapitulovány nejvýznamnější poznatky.

1. SITUACE V ČR V KONTEXTU KORUPCE NA POČÁTKU TRANSFORMACE

V této kapitole se pokusíme nastínit, jak normalizační období mohlo z hlediska korupčního jednání obyvatel vypadat a také ukážeme proč byl rozvoj korupce v době normalizace u nás pravděpodobnější než v období transformace. Tato stručná analýza bude výchozím bodem pro vysvětlení trendů korupčního vývoje v ČR.

Korupci zde chápeme jako: „Chování, které se odchyluje od „formálních povinností“ veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvyšování soukromého vlivu“ (Nye, 1967, str. 419).¹

Centrálně plánované hospodářství vykazovalo v osmdesátých letech minimální ekonomický růst, který výrazně zaostával za západními státy. Oficiální byrokratický management (Mises, 1944), jenž přerozděloval veškerou produkci, nebyl schopen vyrábět a alokovat spotřební statky tak, aby obyvatelům ČR mohl zajistit podobný životní standard, jakému se těšili obyvatelé západních tržních ekonomik. Ti tak museli hledat neoficiální cesty, jak uspokojovat vlastní potřeby.

Formální institucionální uspořádání podléhalo plánům centrálních autorit nikoli individuálním plánům obyvatel. Lidé tak byli nuceni na sebe brát transakční náklady spojené se zákulisním vyjednáváním, hledáním vlivných známých či získáváním informací o existenci samotných nabízejících. Ilegalita soukromého obchodu nutila obyvatele ke způsobům obchodování, které nazýváme černým trhem. Ilegální jednání bylo takřka nevyhnutelné.

Nedostatečná nabídka statků byla v držení byrokratů, kteří zodpovídali za distribuci velké většiny produkce. Ti tak měli výhodnou vyjednávací pozici. Představitel komunistické strany, jenž disponoval diskreční rozhodovací pravomocí o tom, komu bude statek přidělen, pak mohl být ochotný poptávajícímu vyhovět za cenu zahrnující úplatek. Oficiální ceny tak byly suplovány vyššími cenami černého trhu. Přibližování trhu k rovnováze probíhalo prostřednictvím neformálně stanovovaných cen, které přinášely byrokratům finanční i statusový zisk.

Distributoři spotřebního zboží byli podřízeni centrálnímu plánu. Tedy jejich působnost na trhu byla vymezena administrativním rozhodnutím, které spolu s restriktivním formálním institucionálním prostředím garantovalo oficiálním distributorům spotřebních statků monopolní postavení. Představitelé vládnoucí garnitury sledující vlastní zájem tak měli možnost využívat své pozice k vyzískání korupčních výhod, aniž

¹ Argumentace viz Otáhal, 2006.

by se museli obávat konkurenčních podnikatelů, kteří by byli ochotni nabízet stejné statky za nižší cenu.

Byrokratická alokace zdrojů byla z důvodu dlouhodobé neschopnosti zajistit potřeby svých obyvatel přirozeně nahrazována tržním alokačním mechanismem. Tržní směnu však v době normalizace formální institucionální prostředí neumožňovalo. Především, soukromý obchod byl až na výjimky nelegální a tak prosazování soukromých vlastnických práv působilo jejím aktérům prohibiční transakční náklady, spojené s korumpováním veřejných představitelů. Ceny byly stanovovány z centra, proto neposkytovali dostatečné podněty pro efektivní alokaci, která by reflektovala naléhavost potřeb obyvatel. A tak byly nahrazovány neformálně stanovenými cenami, zahrnujícími úplatky. Výrobní prostředky byly ve vlastnictví státu a proto zde neexistovala téměř žádná konkurence, která by nutila nabízející stále více vycházet vstříc svým zákazníkům, což umožňovalo zástupcům byrokratického managementu stanovovat neoficiální ceny relativně vysoko.

Oficiální systém nebyl schopný pokrýt nároky na něj kladené ze strany obyvatelstva. Zmonopolizovaná vlastnická struktura a byrokratický management tak vedl k vydírání, zpronevěrám, zneužití postavení nebo pravomoci, úplatkářství, klientelismu či jiným formám korupčních aktivit. North (1992) ukazuje, že je jednání jednotlivců historicky podmíněno. Ať je to způsobeno procesem učení, transakčními náklady nebo nedokonalými informacemi je jisté, že neformální instituce, které u nás vznikaly čtyřicet let nelze odbourat vytrhnutím listu z kalendáře. Přesto transformační proces představovaný změnou právního rámce, liberalizací cen a privatizací státního majetku, zavdává důvody pro domněnku, že korupční vývoj zaznamená pozitivní trend. Snižování transakčních nákladů, prosazování tržního alokačního mechanismu prostřednictvím svobodné cenové tvorby a konkurenční proces založený na soukromém vlastnictví vede také k růstu produkčního potencialu ČR, tedy k prohlubování konkurenceschopnosti ekonomiky.

2. EMPIRICKÉ UKAZATELE KORUPCE V ČR

Empiricky zaznamenat korupci je složité. Neexistuje pouze jeden způsob, jak korupční stav hospodářství hodnotit. To je důvod proč v následující kapitole představíme několik reprezentativních ukazatelů a statistik, jimiž se snaží jejich autoři korupční stav zachytit a na základě kterých se pokusíme popsat vývoj korupce v ČR v době transformace.

Stejně jako každá statistika podléhá nějakému zkreslení, tak i vypovídací hodnota námi představených empirických záznamů podléhá jistým omezením, které mohou snižovat jejich vypovídací schopnost. Proto se pokusíme také odhalit jejich slabiny.

2.1. Ministerstvo vnitra České republiky (MV)

Jako první empirický ukazatel korupčního vývoje popíšeme statistiky ministerstva vnitra ČR. To se pokouší o zachycení korupce na principu tvrdých dat zaznamenáváním řešených nebo odhalených korupčních trestných činů. Bohužel záznamy jsou pořizovány až od roku 1993.

MV definuje korupci také jako: „Chování, které se odchyluje od „formálních povinností“ veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvyšování soukromého vlivu“ (Nye, 1967, str. 419). Citát je ale zúžen na: „...zneužití postavení spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou po zisku“ (Zpráva MVČR 2004, str. 4).

České právní normy pojem korupce neznají. Není u nás zákon, který by definoval korupci jako trestný čin. Skutky, které mohou pod korupci spadat, jsou vymezeny nařízením nebo vybrány pověřeným státním úředníkem. To je jistá forma diskrece, která sama o sobě může být korupčně zneužita. Příklad arbitrárního „vymlouvání“ se z korupce ilustrující, jak nejasnost pojmu může být využita různými způsoby, prezentoval kupříkladu premiér Paroubek. Omlouval nevyločení bývalého tajemníka Doležela figurujícího v kauze „pět na stole v českých“ spojené s privatizací Unipetrolu tím, že se nejedná o korupci (zřejmě úplatkářství) ale o podvod, neboť za tento trestný čin byl nakonec Doležel stíhán. „Na otázku, jaký je tedy rozdíl mezi Doleželem a dalšími obviněnými již bývalými členy ČSSD a proč neřádá i Doleželův okamžitý odchod ze strany, premiér včera odpověděl: „Nerozhduji o tom já, ale předsednictvo. Může se stát, že může být vyloučen také. Nebyl obviněn z korupce, ale pro podvod,“ napsal v textové zprávě premiér Paroubek (iHNed.cz, 29. 5. 2006).“ O tom, jestli není podvod vysoko postaveného státního úředníka, jenž manipuluje s objemným veřejným vlastnictvím, korupcí, se dá velmi úspěšně pochybovat.

V tabulce č. 1 v příloze je zachycena statistická evidence trestných činů, u kterých bylo arbitrárně stanoveno, že souvisí s korupcí. Je zde prezentováno několik případů k jejichž evidenci jsou použita data poskytnutá na základě oznámení nebo policejních operativně zjištěných skutečností. Evidovány jsou zde ty případy, které jsou buď objasněny, což znamená, že bylo vyšetřovaným osobám sděleno obvinění či podezření z daného trestného činu nebo byla „věc odložena podle ustanovení § 159a odst. 2 a 3 trestního řádu.“

Zneužívání pravomoci veřejného činitele zaznamenalo poměrně výrazný skok v roce 1994 vzhledem k roku 1993, jak u zjištěných trestných činů tak i u objasněných a to téměř na dvojnásobek. U případů, které lze zahrnout do úplatkářství, počty zjištěných a objasněných skutků v roce 2004 zaznamenaly také nárůst. U přijímání úplatku je toto číslo v novodobé historii ČR až rekordní. Jde téměř o trojnásobek roku předchozího. Nejnižší počty zaznamenala statistika v roce 2001, což je méně než jedna čtvrtina roku 2004 u obou typů záznamů. U nepřímého úplatkářství lze pozorovat rekord v roce 2004 a jde o šestnásobek nejnižšího stavu v roce 1999. Celkový počet případů trestné činnosti související s korupcí je v roce 2004 nejvyšší za posledních 10 let a je srovnatelný s rokem 1995.

Tabulka č. 2 v příloze zaznamenává osoby, které byly stíhány pro trestné činy reflektující představu o korupci podle první tabulky. Jakmile je zde pachatel stíhán pro vícero trestných činů podobného ražení, je vykazován pouze pod nejzávažnějším z nich. Zneužití pravomoci veřejného činitele, jak naznačuje tabulka, bylo nejvyšší v roce 2003 a to na úrovni 352 osob, když nekleslo pod 189 pachatelů zaznamenaných v roce 1993. Poměrně velký skok vykázal záznam z roku 2003 na rok 2004 a to o 150 lidí. Významný by se mohl zdát přechod u §160 přijímání úplatku, který ukazuje nárůst o 60 stíhaných osob. Pokud toto poměříme k roku 2001 s 15 lidmi, pak musíme uznat, že úplatkářství nabralo výrazně na popularitě, možná u policejních statistiků, možná u policejních vyšetřovatelů anebo jako zdroj obživy úředníků. Podplácení, co se týče přechodu z roku 2003 na rok 2004, není tak výrazné, statistika nepřesahuje nejvyšší počty z let 1995 (135) a 2001 (142). Úplatkářství celkem však na sebe v posledním roce sledování upozorňuje počtem 210ti stíhaných osob.

Dalším přehledem by mohla být justiční statistika reprezentovaná tabulkou číslo 3 v příloze. Justiční statistika se od policejní liší hlavně v časovém odstupu. Zatímco policejní statistika je schopna evidovat trestné činy a podezřelé na počátku trestního řízení, statistika soudní naopak až na jeho konci. Časový odstup může být i několik let. V policejní statistice je navíc zaznamenán i „neznámý pachatel“.

Z tabulky tři je patrné, že nejvíce odsouzených pachatelů za zneužití pravomoci veřejného činitele bylo zaznamenáno v roce 2004 (127). Za maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti bylo odsouzeno nejvíce

lidí v roce 2003 a to 11 ze 14 obžalovaných. 49 lidem bylo prokázáno přijímání úplatku v roce 2000, což je poměrně velký výkyv v transformační historii ČR. U podplácení může být nejzajímavější snad rozdíl mezi počtem obžalovaných a počtem odsouzených v roce 1995, kdy první počet vykazuje rekord 177 osob, což je o 81 osob víc oproti minimu v roce 2003, zatímco počet odsouzených vůbec nejeví náznaky významné odchylky od střední hodnoty.

Další statistiky (tabulka č. 4 a 5) reprezentuje trestné činy pracovníků na úseku řízení a správy.² Tabulka č. 5 se dá považovat za zajímavou hlavně proto, že je zde prezentována široká plejáda trestných činů, přesahující vymezení v předcházejících statistikách. Podvod je zde prováděn šokujícími čísly. Obzvláště patrné jsou roky 1998 (3418 případů), 1999 (3156 případů), 2000 (1219 případů). Zpronevěra je v těchto letech taky hojně zastoupena.

Tabulka číslo 6 v příloze reflektuje klasifikaci korupce do pěti paragrafů 158, 159, 160, 161, 162 podle zaměstnání pachatele.³

² „Pracovníci na úseku řízení a správy jsou definováni na základě číselníku Evidenčně statistického systému kriminality Policie ČR a zahrnují tyto kategorie:1) pracovníci státních (ústředních) orgánů a společenských organizací zastupitelských úřadů v cizině (kromě hospodářsko-správních a administrativních pracovníků), 2) pracovníci soudu, státního notářství, státního zastupitelstva, arbitráže (kromě hospodářsko-správních a administrativních pracovníků), 3) vedoucí pracovníci hospodářských organizací (ředitelé, náměstci, předsedové družstev a jejich náměstci), 4) ekonomičtí pracovníci (prac. plánování, statistiky, účetnictví, financí, nákladů, cen, kontroly, peněžnictví, pojišťovnictví, ekonomiky), 5) odborní pracovníci organizace a techniky řízení a výpočetní techniky (programátoři, operátoři, odb. referenti, prac. na strojích aj.), 6) odborní pracovníci na úseku obchodní činnosti cestovního ruchu, ubytování, veřejného stravování a dopravy (zásobovači, nákupčí, zbožiznací, odborní pracovníci skladovi, odborní pracovníci pošt, telekomunikací a dopravy), 7) administrativní pracovníci (odborní administrativní pracovníci, pokladní, sekretářky, telefonistky a ostatní administrativní pracovníci), 8) pracovníci na úseku veřejné správy, včetně volených funkcionářů samosprávy, 9) pracovníci celní služby, 10) ostatní pracovníci na úseku řízení a správy“ (http://mvr.cz/korupce/2002/pozn_kor.html, 1. 5. 2006).

³ V dubnu 2004 se objevila v médiích zpráva o 18ti obviněných celnících z Břeclavska, kteří měli brát úplatky. Pokud toto číslo porovnáme s tabulkou číslo 6, kde figuruje u případu zneužití pravomoci veřejného činitele 19 pracovníků celní služby, pak se může zdát tento počet téměř zanedbatelný ba dokonce až mizivý v porovnání s pravděpodobností podobných korupčních aktivit na celém území ČR. „Celkem je v případě již 19 obviněných celníků, jednoho policie obvinila již před týdnem. „Je velmi pravděpodobné, že budou obviněny další desítky osob,“ uvedla dnes mluvčí protikorupční policie...“ (http://ihned.cz/3-14265510-19+obvin+%ECn+%FDch+celn+%EDk+%F9-00000_d-a2, 1.5.2006). Jestliže uvážíme, že se může jednat o „příležitostnou“ korupci, kdy celníci vybírali povětšinou od balkánských řidičů drobné částky nepřesahující 5 euro, na které mohou být dálkový řidiči

Ministerstvo vnitra ČR věnuje pozornost také korupci na straně policistů.⁴ Policejní korupci vyšetřuje Inspekce ministra vnitra (IMV), v rámci níž existovalo do 30. 11. 2004 oddělení specializované na boj proti korupci, které bylo následně spojeno s oddělením zabývajícím se hospodářskou trestnou činností. Tabulka č. 6 v příloze odhaluje některé trestné činy policistů. Zde nejhorší korupční stav z pohledu **vybraných** trestných činů policistů vykazuje statistika §158 - zneužívání pravomoci veřejného činitele⁵ v roce 2001. Celkové počty trestných činů policistů v posledním naměřeném roce mírně poklesly.

Problémy záznamů MV

Korupční aktivita zaznamenaná statistikou MV je založena na evidenci trestných činů. Z pohledu měření se tak tyto ukazatele dají považovat za poměrně exaktní, neboť zpracovávaná data mohou být kvantitativně přesná. Nevýhodou evidence vyšetřovaných nebo uzavřených trestných činů je však těžko uchopitelný vztah mezi tím, co se v byrokratické sféře reálně děje a tím, co je schopna „spravedlnost“ dohledat. Transparency International (transparency.org) oponuje proti takovému způsobu hodnocení korupčního stavu v hospodářství: „Je nemožné založit srovnávání úrovně korupce v různých zemích na primárních empirických datech, například na srovnávání počtu zatčených či počtu soudních případů. Takovéto údaje obecně neodrážejí opravdovou úroveň korupce v příslušné zemi, ale spíše schopnost žalobců, soudů či médií korupci odhalovat. Jediná metoda sběru dat vhodných pro srovnání je stavět na zkušenostech a vnímání situace těmi, kdo jsou nejvíce vystaveni korupci v realitě, tedy podnikatelů, analytiků, obchodních komor atd.“ (<http://www.transparency.cz/index.php?id=11>, 29. 5. 2006).

Představitelé veřejného sektoru mohou korupčně jednat, pokud disponují možností provádět diskreční rozhodování. Ne všechny typy diskrečního rozhodování musí být nutně považovány za korupční.

z východních zemí zvyklí, v jakých statistikách je pak zaznamenána korupce organizovaná?

⁴ V zájmu zvýšení dobrého jména policejního sboru: „Trestná činnost a zejména korupční jednání příslušníků Policie České republiky je velmi závažný fenomén, který je všeobecně vnímán jako negativní a zcela nežádoucí. Důsledky takového jednání pak vytváří pokřivený obraz policie jako celku a odráží se na přístupu veřejnosti k samotné existenci této struktury, její práci i autoritě. Z tohoto důvodu je protikorupční problematice dlouhodobě věnována pozornost...(Zpráva MVČR 2004, str. 4)“

⁵ „Zneužívání pravomoci veřejného činitele podle §158 tr. z. představuje téměř 30 % všech trestných činů spáchaných policií a stává se tak dominantním jak v míře četnosti, tak podílu. Zneužívání pravomoci veřejného činitele je dlouhodobou záležitostí, kterou umožňuje nedostatečná aktivita řídicích a kontrolních mechanismů policie, absence včasných a přiměřených zásahů a v případech, kdy chování policistů může vyústit v tr. č. i díky benevolenci nadřízených a spolupracovníků pachatele (Zpráva MVČR 2004, str. 4).“

Forma, jakou jsou vybírány trestné činy ztotožňované s korupcí, se za diskreční považovat dá, už jenom proto, že vztah mezi konkrétním trestným činem a korupcí nemusí pro každého jednotlivce znamenat totéž.⁶ S poukazem na zprávu MV je však nepravděpodobné, že by byly některé zákonem vymezené trestné činy záměrně vynechány, neboť náklady spojené s odhalením takového jednání a pravděpodobnost odhalení mohou být vysoké. Více pravděpodobná je však snaha úředníků konkrétní činy do tabulek nezaznamenávat.⁷

Korupce v byrokratickém řízení, což přiznávají samotné statistiky MV, je latentní fenomén. Korumpovaní i korumpující usilují o její maskování, proto nelze očekávat, že záznamy MV budou reflektovat realitu pouze tím, že vykáží již řešené nebo vyřešené trestné činy. Závažnější otázku však podněcuje pohled na strukturu, v rámci níž je samotný monitoring prováděn. Jestliže vezmeme v úvahu, že je statistika vedena za stejných institucionálních podmínek v jakých se tyto evidované činy dějí, pak musí být zřejmé, že incentive pro nežádoucí jednání plynoucí z možnosti diskrečního rozhodování musí být pro monitorující veřejné činitele stejné jako pro ty, jejichž trestné činy jsou zaznamenávány. Lapidárně řečeno, byrokrat A hlídá byrokrata B, o co menší možnost má A ke korupčnímu jednání než byrokrat B?

⁶ Například G. Tullock (1996) se snaží na vlastní zkušenosti s čínskými obyvateli upozornit, jak mohou být významy slova korupce odlišně vnímány: "When I was in Nationalist China, people would tell me that government was corrupt and that particular officials were not. Apparently there is an error in the translation. The Chinese word for corruption means „corrupt,“ not in the sense that one receives bribes, but in the sense of „rotten.“ People who referred to the government as corrupt thought mainly of its losing battles or its being inefficient in other ways. Foreigners who dislike the government would tend to use the word corrupt in our sense, but I think that was not that they really had in mind" (Tullock 1996, str. 7).

⁷ M. Rothbard (1995) trefně popsal vztahy ve struktuře byrokratického managementu. Z jeho komparace ziskového a veřejného způsobu řízení vyplývá, že cílem reprezentantů veřejné organizace je uspokojit své nadřazené. To je důvod, proč níže postavení veřejní představitelé mohou mít tendenci tajit realitu před svými „chlebovárci“. „Those bureaucrats who are shrewd analysts of human nature, then, and who understand the way rulers operate, will, if they see that the cherished policy of their President is in grave error, tend to keep their mouths shut, and let some other sucker be the messenger of bad news and get shot down" (Rothbard 1995, str. 11). Jestliže je cílem nadřazeného plnit statistiky korupčních trestných činů, pak není důvod tato čísla asi tajit, pokud ale jsou tato čísla negativní zprávou, což se dá vzhledem k tlaku médií a politické veřejnosti předpokládat, pak mohou být špatnou zprávou, tedy tou, která nepřináší nadřazenému potěšení.

2.2. Transparency International (TI)

Jako druhý ukazatel naznačíme výzkum TI. Transparency International⁸ pravidelně publikuje několik indikátorů korupce a je asi nejvýznamnější nadnárodní organizací, která se výhradně zabývá zkoumáním korupce a komparací vlastních ukazatelů na mezinárodní úrovni. Proto si zaslouží také naši pozornost. V této podkapitole představíme Corruption Perception Index (CPI) sestavovaný TI od roku 1995. Za korupční jednání je v rámci CPI považováno „zneužívání veřejné moci k osobnímu prospěchu“ (www.transparency.org).

Index vnímané korupce (CPI) se pohybuje v rozmezí od 0–10, kde 10 je ohodnocení stavu s nejnižší mírou korupce. Je sestavován na základě dotazníků, jejichž respondenty tvoří političtí analytici, novináři, akademici, vrcholoví i střední manažeři a významné osobnosti podnikatelské sféry z domova i ze zahraničí. Rozmezí označuje rozpětí, v němž se může pohybovat hodnocení dané země. Údaj ukazuje, jak se hodnocení země může měnit v závislosti na přesnosti měření. Odchylka je odhad směrodatné odchylky normálního rozložení. Číslo v kolonce použité průzkumy vyjadřuje šetření, kterými byla země hodnocena. CPI v sobě zahrnuje celkem 16 průzkumů a expertních posudků. Pro zařazení do indexu musí být země hodnocena alespoň třemi z nich.

Vývoj vnímané korupce v ČR nalezneme v tabulce číslo 7. Více šetření subjektivních hodnocení úrovně veškerého zneužívání veřejné moci k vlastnímu prospěchu v ČR a jejich klasifikace nerezidenty je zde vložena do jednoho čísla. Česká republika zaznamenala z tohoto pohledu zlom v roce 2002. Tady se obrací klesající vývoj na trend rostoucí. CPI v roce 2005 tak vyrovnal stav z roku 2000. Toto zjištění bychom mohli považovat za pozitivní od roku 2002, avšak vzhledem k výchozímu stavu na počátku devadesátých let se nedá považovat za obzvláště pozoruhodné, naopak spíše vzbuzující otázku: „Proč až od roku 2002?“ Relativnímu umístění ČR v porovnání s ostatními „měřenými“ zeměmi není třeba věnovat významnou pozornost, neboť se počty zemí zařazených do žebříčku dost mění.

Výhodou CPI je, že je schopen zachytit vnímání korupce u zdroje, tedy u lidí, u nichž se předpokládá, že s korupcí přicházejí nejčastěji do styku nebo mohou být dokonce aktéry samotného obchodování s vládními privilegii.

⁸ „Transparency International is the civil society organization leading the global fight against corruption. Through more than 90 national chapters worldwide and an international secretariat in Berlin, Germany, TI raises awareness of the damaging effects of corruption, and works with partners in government, business and civil society to develop and implement effective measures to tackle it“ (www.transparency.org).

Tabulka č. 7: Hodnocení České republiky v indexu CPI od roku 1998⁹

rok	hodnocení ČR v indexu CPI	odchylna/rozmezí	umístění	počet zemí zařazených do žebříčku CPI	použité průzkumy
2005	4,3	3,7-5,1	47	159	16
2004	4,2	3,7-4,9	51	145	11
2003	3,9	0,9	54	133	12
2002	3,7	0,8	52	102	10
2001	3,9	0,9	47	91	10
2000	4,3	0,9	42	90	10
1999	4,6	0,8	39	99	12
1998	4,8	0,8	37	85	9

Zdroj: Transparency International

Problémy CPI

Konstruktéři indexu sjednocují několik nezávislých průzkumů do jednoho čísla, což může být zdroj výrazných nepřesností. Tento proces vyžaduje úpravu, která umožňuje vložit všechna „měření“ na jednu stupnici. Problémem mohou být také národní specifika. Tedy lépe řečeno konkrétní korupční praktiky v jednotlivých zemích a jejich vnímání dotazovanými osobami, což je příčina další nutnosti upravovat data tak, aby mohla být sjednocena v jednom ukazateli. Techniky úprav se stále vyvíjí, nemohou však překonat problém jestli je tak možné objektivně poměřovat třeba Čínu s Velkou Británií. Kvalita tohoto ukazatele ale asi úplně nespočívá v sofistikovanosti postupu měření nebo ve složitosti konstrukce indexu, nýbrž v pozornosti, jaká je ukazateli věnována a v důvěryhodnosti, již se TI těší.

2.3. Domácí průzkum

Jako třetí bude načrtnut průzkum agentury GFK Praha, která naopak představila několik čistě domácích průzkumů, v nichž občané odpovídají na níže uvedené jednoduché otázky. Dotazníkový průzkum je na hony vzdálený měření ve smyslu přírodních věd. Kvalitativní ohodnocení reality může vypovídat pouze o náladě vzorku obyvatelstva, která je podmíněna konkrétnímu místu a času. Výhoda ukazatele tkví v tom, že dotazovaní jsou obyčejní lidé, kteří přestože nemusí mít tolik informací, jenž poskytuje byznys, jsou zástupci politické veřejnosti, jejichž slovo by podle mnohých mělo být ve snaze o vybudování demokratického zřízení doslova poslední. Proto si zaslouží pozornost.

⁹ Zde je třeba upozornit, že metodika použitá při měření indexu není vždy stejná a stále se vyvíjí, proto ani hodnoty jednotlivých let nemohou být z pohledu metodiky záznamu stejné (http://www.transparency.cz/doc/cpi_2005_complete_methodology_final_1310_06.pdf, 29. 5. 2006).

Podle tabulky 8 v roce 2001 největší část dotazovaných obyvatel spíše souhlasilo s výrokem, že je ČR zkorumpovaným státem. Přesto pokud porovnáme výsledky průzkumu z roku 1989 a z roku 1999 (Tabulka 9), zaznamenáme z pohledu respondentů pozitivní vývoj.

Tabulka č. 8: Souhlasíte s výrokem, že ČR je zkorumpovaným státem?

zcela souhlasím	22 %
spíše souhlasím	30 %
spíše nesouhlasím	27 %
vůbec nesouhlasím	8 %
nevím	13 %

Zdroj: GfK Praha, 2001a

Tabulka číslo 9 naznačuje, že vývoj po roce 1989 zaznamenal změnu k nižším číslům.¹⁰ Interpretace tohoto výsledku doslova zní tak, že v roce 1998 mělo méně dotazovaných lidí pocit, že se dostalo do situací, v nichž dali úplatek, než tomu bylo u dotazovaných lidí v roce 1989. Výjimkou jsou pouze opravárenské služby, řemeslné práce a úřední výkony, žádosti, potvrzení.

Největší skok zaznamenal nákup předmětů dlouhodobé spotřeby a to o 37 procentních bodů. Zatímco v roce 1989 se do korupční situace spojené s obstaráváním tohoto typu zboží dostalo 39 % respondentů, v roce 1998 to byly pouze dvě procenta. Tento výrazný posun se dá vysvětlit kombinací dvou důvodů. Zboží dlouhodobé spotřeby mohlo být před rokem 1989 tím typem produkce, kterou hospodářská politika centrálního plánování nebyla schopna občanům zajistit v takové míře, aby uspokojila poptávku pouze oficiální cestou. O devět let později byla tato odvětví plně privatizována s tím, že nedostatečná domácí produkce byla nahrazena dovozy ze zahraničí a to hlavně ze západních zemí, s nimiž byl po roce 1989 postupně obnovován obchodní styk. Výrazné vyostření tržní konkurence v kombinaci se špatně zásobovanou poptávkou se mohlo odrazit na tak pozitivním hodnocení. Obrazně řečeno, zboží, které se mohlo zdát v době normalizace legálně nedosažitelné, nám bylo v roce 1998 přinášeno až pod nos. Obchodovatelnost takového typu statků by tak mohla být vlastností, se kterou by se mohlo pojit případné rychlejší odbourávání neformálních korupčních institucí na podobných trzích.

Neobchodovatelné služby zaznamenaly také pozitivní změnu. Jedná se zejména o odvětví plně privatizovaná, dnes regulovaná (např. osobní služby). Pozitivněji se ale také jeví odvětví privatizovaná velmi velmi sporadicky (zdravotnictví). Opačný, negativní posun o jeden procentní bod lze shledat u opravárenských služeb a řemeslných prací. Zde ale nemusí být úplně zřejmé, zda respondenti pod slovem „úplatek“ myslí totéž. V době, kdy nebyla tato odvětví v soukromých

¹⁰ Považujeme za důležité upozornit na fakt, že zde není korupční jednání přesně definováno.

rukou, mohlo jít vždy o podplácení. Korumpující si tak za pomoci úplatku kupoval privilegium na nadstandardní spotřebu služby, která nebyla garantovaná všem.¹¹ Tedy, nikdo neměl být vyloučen ze spotřeby. Dnes si však každý, kdo je ochoten zaplatit vyšší cenu, může koupit podobnou nadstandardní službu legálně na trhu. To znamená, že takový úplatek není ničím menším než tržní cenou.

Tabulka č. 9: Dostal(a) jste se v následujících oblastech do situace, kdy jste dal(a) úplatek?

č.	(%)	1989*	1998**
1	osobní služby (kadeřník, holič a pod.)	61	45
2	zdravotnictví	42	31
3	nákup předmětů dlouhodobé spotřeby	39	2
4	opravárenské služby a řemeslné práce	36	37
5	opravy automobilů	30	17
6	úřední výkony, žádosti, potvrzení	12	17
7	směna bytu, přidělení bytu	11	4
8	pohřební služby	9	1
9	umístění dítěte ve škole různého stupně	9	2
10	získání pracovního místa, výhody v zaměstnání	6	7

*Zdroj: Výzkumný ústav obchodu, 1989, N=1643, údaje za celou ČSSR

**Zdroj: GfK - Praha, duben 1998, N=967, údaje za ČR

Tabulka číslo deset odhaluje vývoj představ občanů ČR o oblastech, v nichž je podle jejich názoru korupce nejvíce rozšířena. Zajímavý je zde postup na poli úředních výkonů. Ten koresponduje s vývojem v tabulce osmé, kde se v roce 1998 dostalo do situace, kdy nabídli úplatek, o pět procentních bodů více dotazovaných, než tomu bylo v roce 1989. Třicet procent zaznamenaných mělo v devadesátém osmém roce pocit, že je v oblasti úředních výkonů úplatkářství nejvíce rozšířeno. V porovnání se třemi procenty v roce 1989 je toto zjištění pozoruhodné. V roce 2001 zmíněný názor postupně ochladl na dvacet procent dotazovaných. V roce 2001 mělo také o pět procentních bodů

¹¹ Vezměme příklad řemesníka, který měl zajištěno pracovní místo státem třeba v okresním podniku služeb. Jeho úkolem bylo pracovat na tom, co bylo plánováno shora. Jakmile se sousedovi našeho řemesníka přihodil nějaký akutní problém, třeba mu prasklo topení, mohl zajít na nejbližší pobočku okresního podniku služeb a požádat o pomoc za oficiální cenu. Soused řemesníka tak zašel do okresního podniku služeb, ale o neoficiální službu požádal přímo souseda topenáře, neboť tento způsob byl většinou mnohem rychlejší obzvlášť, když měl tak dobrého známého. Ten však nemohl vlastnit žádné výrobní prostředky na poskytování podobných služeb a především nemohl takové služby poskytovat. Topenář však většinou za peněžní odměnu s použitím třeba drahé státní svářečky topení sousedovy opravil. V tomto případě topenář poskytl svému sousedovi privilegium na službu, kterou neměl mít v náplni práce. Dnes jsou řemeslné práce poskytovány legální cestou. Tedy náš topenář může mít třeba živnostenský list, vlastní materiál, nářadí i domácí dílnu a tak opravovat sousedovi topení kdykoliv „s paragonem“.

více odpovídajících dojem, že tím nejvíce zkorumpovaným prostředím jsou úřady policie. Tato ztráta reputace policejních složek mohla být varujícím signálem pro nejvyšší policejní představitele, což dokazují také statistiky MV.

Tabulka č. 10: Ve které oblasti je úplatkářství nejvíce rozšířeno?

(%)	1989*	(%)	1998**	(%)	2001***
úřední výkony	3	úřední výkony	31	úřady	20
prodej a opravy	11	soudnictví	15	soudnictví	14
zdravotnictví	21	zdravotnictví	15	zdravotnictví	13
doprava, stavebniny	5	policie	9	policie	14
služby	31	služby	9	celnice	7
školství	1	školství	2		
pohostinství	3	pohostinství	2		
maloobchodní prodej	26	armáda	0		

*Zdroj: Výzkumný ústav obchodu, 1989, N=1643, údaje za ČR

**Zdroj: GfK - Praha, duben 1998, N=967, údaje za ČR

***Zdroj: GfK Praha, 2001, N=10307, údaje za ČR

Názory respondentů z roku 2001 na přičinění českých vlád o rozšiřování korupce v ČR ukazuje tabulka č. 11. V roce 1997 Klausova vláda rozhodla o programu, jehož cílem bylo: „Navrhnout koncepci ofenzivních metod odhalování korupce pracovníků a funkcionářů veřejné správy“ (rozhodnutí vlády č. 673/97). V roce 1999 vyhlásila Zemanova vláda „Vládní program boje proti korupci v České republice“ (rozhodnutí vlády č. 125/99). Paradoxně jsou však z pohledu průzkumu v roce 2001 hodnoceny jako vlády, které se nejvíce přičinili o rozšíření korupce a úplatkářství v naší zemi. Klausova vláda byla v roce 1999 takto hodnocena stejným procentem lidí jako vláda komunistická. V roce 2001 si dokonce pohoršila o tři procentní body zatímco komunistická vláda si polepšila o sedm, což je pochopitelný vývoj, vzhledem k rozšiřujícímu se časovému odstavu. Zajímavý je také politický postoj dotazovaných k otázce, zda je rozšiřování korupce a úplatkářství v naší zemi vůbec otázkou vlád. V roce 1999 si myslelo 34 procent respondentů, že za to vlády jednoduše nemohou. V roce 2001 jakoby u dotazovaných opadla důvěra vůči politickým vůdcům a třicet čtyři procent se ztenčilo na pět. Nejpozoruhodnější je ale asi zjištění, že největší procento reprezentativní veřejnosti v roce 2001 (39 %) mínilo Zemanovu vládu jako tu, která se přičinila o rozšíření korupce a úplatkářství v naší zemi. Přitom měla boj proti korupci jako jeden ze stěžejních bodů vlastního programu.

Tabulka č. 11: Která vláda nebo které vlády se podle Vás nejvíce přičinily o rozšíření korupce a úplatkářství v naší zemi?

Vláda (%)	1999	2001
komunistické vlády minulého režimu	26	19
polistopadová federální vláda premiéra Čalfy	5	3
polistopadová vláda premiéra Pitharta	4	3
vlády premiéra Klause	26	29
vláda premiéra Tošovského	0	0
vláda premiéra Zemana	3	39
žádná, není to otázka vlád	34	5
nevím	2	2

Zdroj: GfK - Praha, 2001a

Lízal, Kočenda (2001) mimo jiné za pomoci veřejných průzkumů upozorňují na neúspěch vládních programů v boji proti korupci v ČR. Poukazují na podobný vývoj v transformujících se ekonomikách. Korupční stav hodnotí jako pozitivní vzhledem ke zlepšujícím se možnostem uspokojování potřeb obyvatel, avšak upozorňují na postupnou koncentraci korupce ve vládní administrativě. Řešení vidí v zásadní změně institucionálního rámce ČR.

3. POLITICKÁ KORUPCE V ČR

Politická korupce, ať se jedná o lobbying, financování politických stran, privatizace státních podniků, tendry na vládní zakázky nebo korupce spojená s licencováním negativně ovlivňuje ekonomický růst (Mauro, 1997; Tanzi, Davoodi, 1998). Tato kapitola bude proto věnována reprezentativním případům podobného typu. Domníváme se, že je to nezbytné pro dokonalejší dokreslení atmosféry transformačního procesu v ČR.

V období transformace jsme měli možnost sledovat „odhalování“ několika případů politické korupce. Následující podkapitoly budou věnovány pouze vybraným kauzám. Ty reprezentují typické medializované aféry, které dle našeho názoru měli asi největší dopad na vnímání korupčního stavu v České republice jejími obyvateli nebo vyvolaly vážné politické změny či mnohé lidi podněcovali ke zjednodušujícímu hodnocení celého transformačního procesu. První subkapitola bude věnována snad největší kauze spojené s financováním politických stran v ČR. Ve druhé stručně představíme některá jména spojená s privatizací. Třetí odhalí brutalitu organizovaného zločinu podněcovaného neracionálními institucionálními podmínkami a v poslední se zaměříme na dopady byrokratického rozhodování, které dle našeho názoru neodpovídá zájmům politické veřejnosti.

3.1. Financování politických stran

V transformační historii bychom mohli najít více korupčních kauz, které vzbudili nebo měli vzbudit mediální rozruch. Určitě bychom našli taky mnohé, které se do médií nedostaly třeba proto, že byly dobře maskovány. Málokteré však byly schopny otřást politickou stabilitou v zemi tak jako aféra spojená s financováním politických stran v roce 1997. Neprůhledné financování vyústilo až ve výzvy koaličních partnerů k odstoupení Premiéra a předsedy nejsilnější pravicové strany (ODS) ve čtyřkoalici Václava Klause. Výzvy tlumočil Josef Lux, předseda koaličních partnerů, lidovců. V médiích se objevovali spekulace o tajných kontech ve Švýcarsku, které se nepodařilo nikdy potvrdit.

Podle archívů HN Milan Šrejbr v roce 1995 sponzoroval ODS 7,5 miliony Kč, vedenými ve stranickém účetnictví pod jmény falešných sponzorů. Ve stejné době byly také privatizovány Třinecké železárny, v nichž měl Šrejbr čtvrtinový podíl. Šrejbr byl v souvislosti s obchodováním s cennými papíry odsouzen na pět let vězení za zneužívání informace v obchodním styku, ovšem není jisté, zda informace nabyt díky sponzorství ODS. Zodpovědnost za neprůhlednost stranického účetnictví na sebe vzal Libor Novák, který byl vyšetřován a vyloučen ze strany. K financování ODS se Šrejbr přiznal a tak výrazně přispěl k neshodám uvnitř strany a i ve vládní

koalici. Ta se rozpadla a na podzim roku 1997 byla ustavena Tošovského vláda, která měla zemi přivést k předčasným volbám v roce 1998.

3.2. Kupónová privatizace

Ve spojitosti s privatizací státního majetku se podstatné jméno korupce začalo v českých médiích v první polovině devadesátých let skloňovat všemi pády. Velkou zásluhu na tom má také aféra Jaroslava Liznera a osoba Viktora Koženého. V podkapitole předložíme řešené kauzy s oběma pány a pokusíme se představit reakci Zemanovi vlády na „nečistotu“ privatizačního procesu devadesátých let.

Jaroslav Lizner byl odsouzen za zneužití pravomoci veřejného činitele v souvislosti s privatizací Klatovských mlékáren (KM). Tendr na 34 % podíl KM zařazený do druhé vlny kupónové privatizace byl v červenci roku 1994 ministrem Dybou zrušen kvůli pochybnostem o průběhu vyjednávání s vítěznou firmou Trans World International (TWI). Zástupce TWI Luboš Sotona předal Liznerovi 31. 4. 1994 kufřík nastrčený policejními složkami, v němž bylo 8 334 500 Kč (Reed, 1996, str. 225). Hlava Centra pro kupónovou privatizaci Ministerstva financí, šéf Centrálního registru cenných papírů a člen Komise pro cenné papíry byl tak jako jediný vysoko postavený úředník zodpovědný za kupónovou privatizaci v roce 1996 odsouzen na šest let vězení.¹² V roce 2004 zažádal o obnovu soudního procesu. Žádost byla zamítnuta.

Jméno Viktor Kožený vzbuzuje v mnohých emoce, které jsou mnohokrát vztaženy k hodnocení privatizačního procesu v ČR. Zakladatel společnosti Harward Company and Consulting (HC&C) se stal na počátku devadesátých let prostřednictvím první vlny kupónové privatizace majitelem mnoha z důležitých českých podniků. Během roku 1992 se Kožený osmkrát setkal s bývalým agentem StB a později zaměstnancem FBIS (Federální bezpečnostní informační služba) Václavem Wallisem. Kožený si od Wallise měl kupovat informace, za které mu měl zaplatit okolo půl milionu korun. V březnu roku 1994 byl Wallis shledán vinným a odsouzen k třiceti sedmi měsícům vězení. Následně byl však zproštěn vinný, neboť se obchod nepodařilo prokázat.¹³

Akce „čisté ruce“, součást programu boje proti korupci z roku 1998, byla reakcí Zemanovi vlády na předpokládanou zkorumpovanost

¹² Lizner odmítl obvinění s tím, že: „náklady, které jsou nutně spojené s realizací privatizačního projektu mohou být vždy předmětem diskusí a vždy bývají ovlivněny politickými názory.“ (podle Reed, str. 224)

¹³ „Václav Klaus declared: „I regard as completely absurd the idea that Mr Kožený wanted to buy information of this type. The playing of this card is an ideological attack on the transformation of Czech country and an evil ideological attack on one of the foundations of the transformation process, that is, privatization.“ (Reed, 1996, str 231)

privatizačního procesu podle předcházejících vlád. Na základě tohoto usnesení byl zřízen mezirezortní Výbor pro ochranu ekonomických zájmů, jemuž předsedal Stanislav Gross, a který byl pověřen bojem proti hospodářské kriminalitě a korupci. Na jaře roku 2000 byl výbor zrušen. Podle zprávy evropské komise z roku 2000 (EC, 2000) úřady zřízené v rámci akce podstoupily žalobě 209 případů, z nichž 70 vyšetřovala policie. 18 kauz bylo zrušeno, 10 kauz bylo odloženo a pouze šest bylo dotaženo k soudu.

V souvislosti s privatizací Čokoládoven byl z „neprůhledné privatizace“ (iHNed.cz 16. 3. 2004) slovy Jaroslava Bašty, ministra vlády ČSSD, také v roce 2001 obviněn bývalý Ministr pro privatizaci Tomáš Ježek. Čokoládovny vstoupivší do první vlny kupónové privatizace odkoupila firma Nestlé, Evropská banka pro obnovu a rozvoj a První investiční, a. s. (PI). Ta však nabyla svůj podíl oproti zbylým účastníkům tendru za „podezřele“ výhodnou cenu. „The difference between the value of the shares at the price which PI paid and the market value on 27/4/94 was CZK552m“ (Reed, 1996, str. 213). Ježek podal na Zemanovu vládu trestní oznámení a ta se mu omluvila. „Omlouváme se panu Tomášovi Ježkovi za nepravdivé a ničím nepodložené výroky...“ (iHNed.cz 16.3.2004). Politizace spolu s neschopností dokázat a odsoudit korupční podezření tak přivedla „čisté ruce“ k neúspěchu.

3.3. Organizovaný zločin

V této podkapitole se na příkladu kauzy „Srba“ pokusíme prakticky ukázat, že napojení vysoko postavených státních úředníků na organizovaný zločin bylo v novodobé historii ČR opravdu k nalezení. Nejedná se ale o jediný případ, kdy bychom byli svědky brutálních „gangsterských“ praktik, jejichž motivem mohla být rent seekingová aktivita. To dokazuje také kauza lehkých topných olejů (LTO).

Podle archívů HN byly 13.3.2003 odsouzeni pánové Milan Šišma za návod k vraždě Lubomíra Holého a Vratislav Kutal za přípravu nerealizované vraždy novináře, jenž psal o podvodech s lehkými topnými oleji. Šišma si najal bývalého vojáka Jiřího Večeře a ten Holého v lednu roku 1995 popravil. Holý obchodoval s LTO, na které se v devadesátých letech nevztahovala spotřební daň. Podnikatelé dovážející naftu ze zahraničí, která spotřebnímu zdanění podléhala, měli možnost nelegálně deklarovat naftu jako lehký topný olej, čímž se zdanění vyhnuly. Desítky miliardové renty, které tak získávali díky daňovým zákonům, byly pravděpodobně motivem k vraždě. V tomto případě se ale korupci veřejných představitelů nikdy nepodařilo objevit. Jakým způsobem podnikatelé mohli oficiálně „změnit“ naftu za LTO a zda k tomu využili asistence úředníků se neprokázalo, stejně jako přímá souvislost Holého obchodů s jeho smrtí.

V roce 2003 bylo poято podezření, že generální sekretář ministerstva zahraničí, v jehož čele stál Jan Kavan, bral milionové úplatky. Tento vysoko postavený byrokrat měl neoprávněně obchodovat s privilegii na

vládní výstavbu a rekonstrukci vládních budov hlavně v zahraničí. Například firma (Block), která opravovala velvyslanectví v Záhřebu, zaplatila podle vyšetřovatelů Srbovi pětimilionovým úplatkem. „Shodnou částku policie našla v autě Karla Srby poté, co jej zatkla. Exsekretář se pak hájil tím, že peníze si Jiří Sitár z firmy Block u něj "jen uschoval" (Hospodářské noviny, 26.6.2003). Srba byl nakonec odsouzen na osm let za pokus o vraždu novinářky Sabiny Slonkové, která prezentovala sérii článků o pro stát nevýhodné zakázce na rekonstrukci Českého domu v Moskvě, o níž Srba rozhodoval. Později vyplynuly na povrch další korupční případy, z nichž byl Srba obviněn. Korupci se mu zase nepodařilo prokázat, a tak byl všech korupčních obvinění zproštěn. Jan Kavan z čela ministerstva odstoupil. Srba jím byl jmenován do funkce v roce 1998, aby, paradoxně, garantoval Zemanův vládní protikorupční program „čistě ruce“.

3.4. Vládní licence

Výběrová řízení na vládní privilegia často provází mnohé spekulace o korupčních praktikách. Ty, jak jsme měli možnost vidět na předcházející kauze, se nepodařilo prokázat ani v případě, kdy byl obviněný ochoten kvůli vlastnímu podezření organizovat vraždu novinářky. Kauza kolem televize Nova, přestože zde žádná korupční aktivita nebyla nikdy prokázána,¹⁴ je minimálně důkazem, jak atraktivní může být přístup k vládním privilegiím. A jak nákladné mohou být pak důsledky „iracionálních“ rozhodnutí veřejných zástupců i nereproduktivního podnikatelského boje o monopolní renty.

V polovině roku 1992 založili Mark Palmer a další společnost CET 21, se kterou vstoupili spolu s 25ti konkurenty do soutěže o licenci na soukromoprávní televizní vysílání v ČR. Na projektu, jenž měl dokonale vyhovovat představě Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), se podílel Vladimír Železný. Podle tehdejšího zákona byla licence nepřevoditelná (Žák, 2004). A tak významný investor Mark Palmer (prezident firmy CEDC¹⁵) neměl mít podle této normy právo s licencí nakládat, neboť účastníkem řízení směl být pouze žadatel o licenci a tuto roli rada šéfovi CEDC nepovolila. „...(rada) dobře věděla, že pak by se vliv „českých subjektů“ na budování televize nedal zajistit“ (Žák, 2004, str. 47). Cílem tohoto rozhodnutí byla snazší možnost kontroly televizního vysílání ze strany radních. Bylo však nutné zajistit dostatečné kapitálové zázemí pro vysílání a to žádný český investor nemohl tak dobře zajistit jako Mark Palmer. Kapitálovým vstupem CEDC do CET 21 by došlo k převodu licence. Proto rada a investor našli způsob jak

¹⁴ Zde je ale třeba vnímat to, co je korupcí míněno. Kauza kolem televize Nova, je sérii akcí, jejichž cílem není blahobyt občana, ale boj o finanční a především stakusový zisk.

¹⁵ Akcionářem této firmy byl také Ronald Lauder, který v roce 1994 založil CME.

problém vyřešit, mimoděk tím bohužel nemohli ochránit soukromé vlastnictví zahraničního investora. A tak kvůli nepřevoditelnosti licence společnosti CEDC, Česká spořitelna a CET 21 založili novou společnou firmu ČNTS, která provozovala vysílání Novy. CEDC vložila do firmy 75 % kapitálu a získala 66 % vlastnických práv, Česká spořitelna vložila 25 % kapitálu a získala 33 % práv a firma CET 21 měla právo užívat, získávat prospěch a udržovat licenci. Licence byla ale oficiálně, podle obchodního rejstříku, přidělena pouze CET 21. Vznikl tak právní spor o to, zda je majitelem licence ČNTS nebo CET 21. Zatímco RRTV podala na ČNTS trestní oznámení, generální ředitel Novy Železný zahraniční investory bránil. Komerční televize v pravém slova smyslu prosperovala a nový americký investor CME se pokusil licenci dostat pod svou kontrolu. Odkoupil 22 % podíl od České spořitelny a Železnému poskytl prostředky (4,7 mld USD) na vyplacení spoluvlastníků CET 21. CME vlastnilo 93 % ČNTS a Železný tak v roce 1997 díky CME prakticky získal vlastnickou kontrolu nad licencí a vysíláním Novy (60 % CET 21). Americký investor se pokusil CME prodat. Železný se naopak pokusil v roce 1999 najít způsob, jak zájmy amerického investora obejít a vytěžit z podílu v CET 21. „Aby Železný ukázal, jak to má „ošetřeno“, v první Sedmičce po prázdninové přestávce se na diváky neusmívala jenom nová moderátorka... ..Jitka Obzinová, ale i Premiér Miloš Zeman a předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus“ (Žák, 2004, str. 51). Možnost zviditelnit se na obrazovkách potencionálních voličů v „dobrém světle“, byla tak dobrou odměnou za politickou podporu praktického vyvlastnění zahraničního investora. CME podala sérii trestních oznámení na ČR, v nichž v roce 2003 vysoudila 10,4 mld. Kč za znehodnocení vlastní investice. Vladimír Železný na základě amsterdamské arbitráže musel vrátit CME jednu mld. Kč, kterou se mu však nepodařilo zaplatit. V roce 2002 vstoupila do CET 21 společnost PPF, uhradila za Železného miliardový dluh a Novu následně odkoupila. V prosinci roku 2005 zpětně získala kontrolu nad licencí společnost Ronalda Laudera (CME), tedy původní zahraničnímu investor.

Existence velmi lukrativní licence, možná „iracionální“ rozhodování veřejných představitelů v zájmu získání politického vlivu nad vysíláním, v kombinaci s atraktivní i nebezpečnou spoluprací politických špiček s vlastníkem nejsledovanější televize v ČR vyústilo v sérii transakcí, které generovali miliardové zisky z provozování několik let jediné komerční televizní stanice u nás. Výsledkem byly s těžší vyčíslitelné obětované příležitosti investic spojených se vzájemným vyjednáváním mezi všemi aktéry, licenčním řízením, soudními spory, změnou mediálního zákona, které mohli být využity produktivním způsobem. Přímý náklad v podobě desetimiliardové úhrady byl českými daňovými poplatníky odveden, aniž by pravděpodobně velká většina z nás tušila v čem vězel původ soudního sporu.

Benson (1988) upozorňuje na skutečnost, že náklady na monitorování korupčních aktivit představitelů veřejného sektoru mohou být na straně

obyčejných občanů velmi vysoké. Náklady obětované příležitosti také v podobě času, který musí občan spotřebovat na to, aby získal dostatek znalostí o fungování konkrétního úřadu v kombinaci s tendencemi představitelů zástupců veřejnosti k „mlžení“, zatajování negativních informací a ke vzájemné loajalitě jej podněcují k free ridingu. Monitoring korupce tak spadá pod zodpovědnost nevládních organizací nebo médií, které podléhají vrtkavosti mecenášů nebo poptávajících reklamy. Netransparentní instituce a diskrece tak nevedou k pozitivnímu vývoji politické korupce i v případech, že by se korupční jednání podařilo korumpovaným dokázat. Důvodem je nízká pravděpodobnost odhalení korupčních praktik. Díky tomu se vysoce výnosná politická korupce stává pro potencionální korumpované i korumpující velmi atraktivním zdrojem zisku (Stigler, Becker, 1974). „...without changes in the fundamental institutions the replacements for those who are convinced, forced to design, or defeated are likely to degenerate into corrupt behavior similar to their predecessors“ (Benson, 1988, str. 154).

ZÁVĚR

V první kapitole jsme krátce vysvětlili důvody, které vedli k převládání korupčních praktik v normalizačním hospodářství ČR. Mezi ně patřilo restriktivní formální institucionální prostředí, administrativně stanovené ceny a monopolní postavení byrokratů, které nutilo obyvatele tíženě stagnací centrálně plánované ekonomiky ke korupčnímu způsobu obchodování. Proto se dalo předpokládat, že transformace povede ke zlepšení korupčního stavu, přestože změna korupčních neformálních institucí nemohla být radikální.

Druhá kapitola byla věnována vývoji korupce podle reprezentativních empirických ukazatelů. Byly ukázány statistiky ministerstva vnitra, CPI sestavovaný Transparency International a veřejné průzkumy agentury GFK. Ve statistikách ministerstva vnitra je poměrně složité najít jednoznačnou vývojovou linii, navíc kvantitativní záznamy mají omezenou vypovídací schopnost. Ukazatel CPI sestavovaný organizací Transparency International naznačuje trend směrem k vyšším pozicím na žebříčku vnímání korupce až od roku 2002. První „měření“ u nás ale proběhlo teprve v roce 1998, proto jej nelze považovat za nejvýznamnější v popisu empirického vývoje korupce v ČR. Komplexní empirický přehled poskytují sociologické průzkumy agentury GFK Praha. Podle dotazníků této společnosti vzorky obyvatel soudili, že se korupční stav ČR od roku 1989 zlepšil. Privatizovaná odvětví zaznamenala pozitivní vývoj, a to zejména trhy s obchodovatelným zbožím, což koresponduje s očekávaným pozitivním vývojem podle analýzy v první kapitole. Naopak úřední výkony byly v roce 1998 hodnoceny v porovnání s rokem 1989 hůře. V hodnocení přičinění vlád o rozšiřování korupce získala druhé největší procentní zastoupení Klausova vláda. Největší procento dotazovaných však přičklo zásadní přičinění o rozvoj korupce v ČR vládě Zemanově. Vnímání zásluh vlád o rozšiřování korupce zaznamenalo posun ke skeptičtějšímu postoji dotazovaných obyvatel.

Ve třetí kapitole byly představeny nejvýznamnější korupční kauzy, které se udály během transformačního procesu. Stručně jsme popsali zpolitizovaný korupční skandál, který přispěl k rozpadu vlády v roce 1997. V kauze ODS a podnikatele Šrajbra, nebylo korupční jednání nikdy přímo dokázáno. Korupce, o níž se v souladu s průzkumy GFK, měla přičinit Klausova vláda vyvrcholila Liznerovým odsouzením, které proběhlo díky aranžmá policejních složek. To byl jediný případ konkrétního odsouzení vysoko postaveného úředníka související s kupónovou privatizací v historii ČR. Wallisovi, jenž měl být pro změnu nástrojem korupčního obchodování Viktora Koženého se konkrétní korupční čin také nepodařilo prokázat. Reakce Zemanovi vlády na „zkorumpovanost“ privatizace v podobě akce „čisté ruce“ skončila neúspěchem. Velká slova se nepotvrdila. Naopak Srba, člen ČSSD a významný ministerský úředník, dosazený na ministerstvo

vnitra, aby akci garantoval, byl odsouzen za objednávku vraždy novinářky. Korupci se mu nepodařilo rovněž prokázat. Kauza kolem televize Nova zosobňovaná Vladimírem Železným je nakonec pouze dalším důkazem negativních dopadů neprůhledného rozhodování o vládních privilegiích na ekonomický růst, které měli příčinu ve zdánlivě „iracionálním“ rozhodování Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání. Tímto došlo k politicky ospravedlněnému vyvlastění zahraničního investora. Protože monitorující politická veřejnost má tendenci ke free ridingu, nelze očekávat, že se podobně nákladné rent seekingové aktivity, nebudou v budoucnu opakovat.

Tanzi, Davoodi (1998) s pomocí empirických šetření argumentují, že politická korupce spojená s diskrečním výběrem a rozhodováním o veřejných zakázkách a investicích způsobuje vážné distorze. Pod záminkou podpoření výkonu hospodářství si politici vytváří prostor pro rozhodování o vládních investicích, k čemuž je motivuje vidina úplatku, provize nebo jiných typů korupčních výhod. S tímto se pojí rostoucí počet výběrových řízení nebo veřejných zakázek. Vyšší úroveň korupce je spojena s nižší úrovní vládních příjmů, nižšími výdaji na provoz a údržbu již proinvestovaných projektů a také se snižující se kvalitou veřejné infrastruktury. Přestože podíl vládních investic roste, ekonomický růst je tím negativně ovlivněn z důvodu klesající produktivity. Mauro (1996) představuje empirickou studii, kde je na základě několika kritérií kvantitativně hodnocena „byrokratická efektivita“. Ta supluje kvalitu institucionálního prostředí v několika desítkách zkoumaných zemí. S poklesem kvality institucionálního prostředí klesá množství investic plynoucích do dané země a to se negativně odráží na HDP.

Empirická šetření agentury GFK i případové studie korupčních kauz dokazují, že vývoj v oblasti politické korupce v ČR skýtá potencionální nebezpečí pro budoucí rozvoj českého hospodářství a jeho konkurenceschopnost.

POUŽITÁ LITERATURA

- ARCHÍV IHNED.CZ (2006): Praha: Economia, 2006.
- BANFIELD, E., C. (1975): Corruption as the Feature of Governmental Organization. *Journal of Law and Economics* 1975, č. 18, str. 587 - 605, 1975.
- BBC (2001): 29. 5. 2006 http://www.bbc.co.uk/czech/interview/jakubik.htm#rozhovor_29.5.2006.
- BECKER, G. S. – STIGLER, G. J. (1974): Law Enforcement, Malfeasance, and Compensation of Enforcers. *The Journal of Legal Studies* 1974, January, str. 1-18, 1974.
- BENSON, B. L. (1988): An Institutional Explanation of Criminal Justice Officials, *Cato Journal*, spring/summer 1988, č. 1, str. 139-163, 1988.
- BENSON, B. L. (1981): A Note on Corruption by Public Officials: The Black Market for Property Rights, *The Journal of Libertarian Studies*, summer 1981, č. 5, str. 305-311, 1981.
- BHAGWATI, N., J. (1982): Directly Unproductive, Profit-Seeking Activities, *The Journal of Political Economy*, 1982, č. 5, str. 988-1002, 1982.
- COASE, R. (1960): The Problem of Social Cost, *The Journal of Law and Economics*, 1960, č. 3, str. 1-44, 1960.
- EC (2000): Accession Report on the Czech Republic, European Commission, Brussels, 2000.
- GFK PRAHA (2001a): „Žijeme v korupčním státě!“. Závěrečná zpráva z reprezentativního sociologického výzkumu, 2001.
- GFK PRAHA (2001b): Úplatek dát nebo nedát? Kde se dávají úplatky nejvíce?. Závěrečná zpráva z reprezentativního sociologického výzkumu, 2001.
- KRUEGER, A. O. (1967): The Political Economy of Rent-seeking Society. *American Economic Review*, 1967, č. 64, str. 291-303, 1967.
- LAMBSDORFF, J. G. (2005): The Methodology of the 2005 Corruption Perceptions Index. Transparency International and University of Passau, 2005.
http://www.transparency.cz/doc/cpi_2005_complete_methodology_final_131006.pdf 29. 5. 2006
- LÍZAL L., KOČENDA, E. (2001): The paradox of Czech crusaders: will they ever learn the corruption lesson?: (corruption and anticorruption in the Czech Republic). Prague: CERGE-EI, 2001.

MAURO, P. (1997): Why worry about corruption. IMF Economic Issues, č. 6, 1997.

MAURO, P. (1995): Corruption and Growth. Quarterly Journal of Economics, August 1995, č. 3, str. 681-712, 1995.

MISES, L. V. (1944): Byrokracie, Praha: Liberální institut, 2002.

MVČR (2000): Střednědobá koncepce resortní politiky Ministerstva vnitra ČR v letech 2000 – 2003.

NYE JOSEPH S. (1967): Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis, American Political Science Review, Vol. 61 No, 417-427, 1967.

http://www.mvcr.cz//dokumenty/koncepce/2000_3/vnit_sprav.html 29. 5. 2006.

MVČR (2005): Zpráva o korupci v České republice v roce 2004 a o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2005.

http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/zprava_04.pdf 29. 5. 2006

NORTH, D. C. (1992): Transaction Costs, Institutions, and Economic Performance: Occasional Papers. San Francisco, CA: International Center for Economic Growth, 1992.

OTÁHAL, T. (2006): Ekonomická analýza definice korupce, Národohospodářský obzor, 2006, č. 1, str. 50-60, 2006.

REED, Q. (1996): Political Corruption, Privatization and Control in the Czech Republic: A Case Study of Problems in Multiple Transition. Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of D. Phil in Politics. Faculty of Social Studies, University of Oxford, September, 2006.

ROTHBARD, M. N. (1995): Beraucracy And The Civil Service In The United States. The Journal of Libertarian Studies 1995, č. 11, str. 3-75, 1995.

SHLEIFER, A. and VISHNY, R. W. (1993): Corruption, Quarterly Journal of Economics, August 1993, č. 3, 519-617, 1993.

TANZI, V. and DAVOODI, H. (1998): IMF Economic Issues, č. 12, 1998.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2006a): Data o míře vnímané korupce. <http://www.transparency.cz> 29. 5. 2006.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2000): Kniha protikorupčních strategií. Praha: Transparency International Česká republika, 2000.

TULLOCK, G. (1996): Corruption Theory and Practise, Contemporary Economic Policy July 1996 č. 3, 9-20, 1996.

TULLOCK, G. (1987): Rent seeking, The New Palgrave a Dictionary of Economics 1998, book 4, str. 147-149, 1988.

WORLD BANK (2000): Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate, The World Bank, Washington, D.C., 2000.

ŽÁK, V (2004): Drahá televize Nova, in Co se stane, když se zhasne? Praha: Prostor 2004.

PŘÍLOHA

Tabulka č. 1: Počet zjištěných a objasněných trestných činů souvisejících s korupcí spáchaných v letech 1993-2004

rok	§ 158 zneužívání pravomoci veřejného činitele		§ 159 maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti		§ 160 přijímání úplatku		§ 161 podplácení		§ 162 nepřímé úplatkářství		úplatkářství celkem	
	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.	zjištěno	objas.
1993	189	144	5	4	52	52	127	123	7	7	186	182
1994	321	299	21	20	54	53	138	138	2	2	194	193
1995	370	355	7	7	77	77	200	197	3	3	280	277
1996	334	325	23	23	51	50	185	185	6	6	242	241
1997	356	354	16	16	40	39	107	105	8	8	155	152
1998	365	346	16	15	49	50	138	137	4	4	191	191
1999	403	384	19	16	55	55	109	109	3	3	167	167
2000	367	350	18	18	38	37	133	131	3	3	174	171
2001	390	381	18	18	28	28	171	171	4	4	203	203
2002	376	269	33	31	48	38	116	109	7	6	171	153
2003	384	335	23	23	49	43	102	103	4	4	155	150
2004	248	205	18	18	126	125	149	147	12	11	287	283

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 2: Počet zjištěných a objasněných trestných činů souvisejících s korupcí spáchaných v letech 1993-2004 v ČR

rok	§ 158 zneužívání pravomoci veřejného činitele	§ 159 maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti	§ 160 přijímání úplatku	§ 161 podplácení	§ 162 nepřímě úplatkářství	úplatkářství celkem
1993	189	4	46	85	6	137
1994	325	20	50	94	1	145
1995	234	6	34	135	2	171
1996	232	15	25	110	5	140
1997	211	11	18	68	6	92
1998	250	6	37	106	3	146
1996	304	20	32	80	2	114
2000	262	17	18	88	2	108
2001	283	18	15	142	6	163
2002	277	23	37	81	6	124
2003	352	24	22	79	3	104
2004	203	16	83	118	9	210

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 3: Trestní postih za korupci; přehled počtu obžalovaných a odsouzených osob v letech 1993-2004 podle vybraných paragrafů trestního zákona

rok	§ 158 zneužívání pravomoci veřejného činitele		§ 159 maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti		§ 160 přijímání úplatku		§ 161 podplácení		§ 162 nepřímé úplatkářství	
	obžalováno	odsouzeno	obžalováno	odsouzeno	obžalováno	odsouzeno	obžalováno	odsouzeno	obžalováno	odsouzeno
1993	70	18	0	0	27	6	108	47	2	0
1994	205	86	13	2	55	18	140	68	3	3
1995	198	78	11	0	60	23	177	88	1	1
1996	247	79	3	0	65	24	169	111	11	2
1997	220	69	9	3	29	34	122	98	0	1
1998	236	100	4	4	41	20	140	88	4	1
1999	253	85	6	9	68	19	119	88	4	3
2000	232	100	6	3	48	49	106	68	4	1
2001	262	99	8	1	51	28	149	83	1	3
2002	332	104	12	6	45	26	120	108	3	3
2003	288	110	14	11	30	20	96	53	3	2
2004	221	127	7	5	41	23	103	74	6	0

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti

Tabulka č. 4: Celkové počty zjištěných trestných činů pracovníků na úseku řízení a správy v ČR v letech 199 -2004¹⁶

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
počet trestných činů	1 081	1 093	1 993	4 615	5 081	3 092	2 634	1 691	975	1 322
meziroční změna		12	900	2 622	466	-1 989	-458	-943	-716	347
v %		1,1	82,3	131,6	10,1	-39,1	-14,8	-35,8	-42,3	35,6

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia

¹⁶ Protože jsou údaje odvozeny z podílu na objasněných trestných činech, je zde zaznamenána trestná činnost pracovníků na úseku řízení a správy, která nemusí úplně souviset s výkonem jejich povolání.

Tabulka č. 5: Trestná činnost pracovníků na úseku řízení a správy související s korupcí dle vybraných paragrafů trestního zákona spáchaná v ČR v letech 1995-2004

§ tr.z.	název	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
/§ 118/	neoprávněné podnikání	3	1	1	2	3	17	1	2	3	0
/§ 124/	porušení předpisu o oběhu zboží ve styku s cizinou	0	2	2	0	7	7	1	1	1	0
/§ 125/	zkreslení údajů o stavu hospodaření a jmění	5	5	0	6	13	11	21	25	26	22
/§ 126/	porušení povinnosti v řízení o konkursu	0	0	0	1	6	9	22	28	16	14
/§ 127/	porušení závazku pravidel hospodářského styku	1	1	6	34	7	16	4	6	4	3
/§ 128/	zneužití informací v obchodním styku	2	3	8	7	160	25	19	18	13	10
/§ 147/	neodvedení daně pojist. a přisp. na soc. zabezp.	0	0	0	14	112	277	346	214	129	111
/§ 148/	krácení daně	14	12	4	23	61	49	93	87	68	49
/§ 158/	zneužití pravomoci veřejného činitele	24	35	49	20	89	51	91	39	63	40
/§ 159/	maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti	1	1	0	10	6	5	6	9	1	5
/§ 160/	úplatkářství	14	27	5	4	12	4	7	17	13	30
/§ 161/	úplatkářství - podplácení	3	0	0	3	2	4	0	1	4	2
/§ 162/	úplatkářství - nepřímé	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
/§ 171/	maření výkonu úředního rozhodnutí	16	9	23	31	22	33	29	29	2	33
/§ 209/	poškození cizích práv	1	7	11	5	91	119	18	18	17	5
/§ 247/	krádež	108	107	83	85	146	103	105	79	5	37
/§ 248/	zpronevěra	297	323	343	382	371	345	195	162	164	130
/§ 250/	podvod	249	116	968	3418	3156	1219	583	235	206	168
/§ 255/	porušení povinnosti při správě cizího majetku	14	79	31	64	132	183	392	93	49	68

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 5: Trestná činnost pracovníků na úseku řízení a správy související s korupcí spáchaná v letech 1995-2004 v ČR podle kategorií ESK PČR

§ tr.z.	Druh kriminality, podle zaměstnání pachatele	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
/§ 158/	Zneužití pravomoci veř. činitele, z toho:	24	35	49	20	89	51	91	39	63	40
	prac. státních orgánů a spol. úřadů (90)	4	4	25	5	28	7	4	1	3	4
	pracovníci soudů (91)		3	4	1	2	3	1	1	6	2
	ved. prac. hospodářských organizací (92)	1			2	2	0	0			2
	ekonomičtí pracovníci (93)	5	5	1	2	2	6	4		2	
	administrativní pracovníci (96)	0	12	1		4	1	2			
	pracovníci na úseku veřejné správy (97)	5	6	16	9	29	22	12	15	11	12
	pracovníci celní služby (98)						9	56	17	41	19
	ostatní	9	5	2	1	22	3	12	5		1
/§ 159/	Maření úkolu veř. činitele z nedb., z toho:	1	1	0	10	6	5	6	9	1	5
	prac. státních orgánů a spol. úřadů (90)					1			1		1
	ekonomičtí pracovníci (93)	1									
	administrativní pracovníci (96)		1						1		
	pracovníci na úseku veřejné správy (97)					4	3	4	1		1
	pracovníci celní služby (98)						1		7		3
	ostatní				10	1	1	1			
/§ 160/	Úplatkářství, z toho:	14	27	5	4	12	4	7	17	13	30
	prac. státních orgánů a spol. úřadů (90)	2	2	2		3	1		3	5	1
	pracovníci soudů (91)		1				1			1	
	Hed. prac. hospodářských organizací (92)	1	3		4	1		1	1	1	2
	ekonomičtí pracovníci (93)	3	7			2		4	2		2
	administrativní pracovníci (96)	1	12							1	2
	pracovníci na úseku veřejné správy (97)	4	1			2			7	2	3
	ostatní	3	1	3		4	2	2	4	3	20

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 5: Trestná činnost pracovníků na úseku řízení a správy související s korupcí spáchaná v letech 1995-2004 v ČR podle kategorií ESK PČR

§ tr.z.	Druh kriminality, podle zaměstnání pachatele	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
/§ 161/	Úplatkářství -podplácení, z toho:	3	0	0	3	2	4	0	1	4	2
	pracovníci soudů (91)	1					1				1
	Hed. prac. hospodářských organizací (92)						1			4	
	ekonomičtí pracovníci (93)	1					2				
	administrativní pracovníci (96)					1					
	pracovníci na úseku veřejné správy (97)				1						
	ostatní	1			2	1			1		1
/§ 162/	Úplatkářství - nepřímé, z toho:	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
	ekonomičtí pracovníci (93)						1				

Zdroj: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR

Tabulka č. 6: Právní kvalifikace vybraných trestných činů policistů v letech 1996-2004

skutek	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	v %
zneužívání pravomocí veřejného činitele § 158	140	86	104	166	237	244	176	202	95	29,23
maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti § 159	0	0	0	5	7	11	12	19	6	1,85
úplatkářství § 160-162	10	11	10	10	14	14	4	15	11	33,8
účast na zločinném spolčení §§ 163a/1, 163b, 163c	0	0	0	4	0	0	0	1	1	0,31
nadržování § 166	2	0	1	0	0	3	0	1	0	0
neoprávněné nakládání s osobními údaji § 178	1	0	1	2	0	7	4	17	6	1,85
podvod § 250	25	36	26	44	50	35	19	45	19	5,85
pojistný podvod § 250a	0	0	0	12	49	98	47	51	22	6,77
úvěrový podvod § 250b	0	0	0	0	0	2	3	7	2	0,62
porušování povinností při správě cizího majetku § 255	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
celkem za rok	178	133	142	243	358	414	265	359	162	

Zdroj: Inspekce ministra vnitra

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektořík: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Žídek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990-2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990-2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace